

Şen, B. ve Ercantan, G.G. (2023). KKTC'de yaşayan evli bireylerin eş tükenmişliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişki. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 4 (2), 170-192.
doi 10.61861/sphcd.1365602

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Başvuru: 24/09/2023

Kabul: 18/12/2023

KKTC'DE YAŞAYAN EVLİ BİREYLERİN EŞ TÜKENMİŞLİĞİ VE EVLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

The Relationship Between Spousal Burnout and Marital Satisfaction of Married Individuals Living in The TRNC

Gizem Günay ERCANTAN¹

Bülent ŞEN²

¹ Uzm. Sosyal Hizmet Uzmanı, ✉ gizemect79@gmail.com 0000-0001-9048-1394

² Doç. Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ✉ sbsen@eul.edu.tr
 0000-0003-4213-1976

ÖZ

Gerek KKTC istatistik dairesinin web sayfasında verilen istatistiki sonuçlar gerekse Kıbrıs gazetelerinde üst üste haber yapılan boşanma oranları dikkat çekicidir. KKTC, 2020 yılı boşanan sayısının 2020 yılı evlenen sayısına oranı ile dünyanın en fazla boşanma oranına sahip ikinci ülkesi konumuna gelmiştir. Bu araştırmanın amacı, boşanma oranlarının yüksekliği ile dikkati çeken KKTC’de yaşamlarını sürdüren 18 yaş üstü ve evli olan çiftlerin eş tükenmişlikleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Ayrıca demografik değişkenlerin çiftlerin eş tükenmişlikleri ve evlilik doyumlarını etkileyip etkilemedikleri de araştırılmıştır. Bu kapsamda 228 evli birey (147 kadın, 81 erkek) çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma verilerinden katılımcıların eş tükenmişlik düzeylerinin ölçeğin standartlarında ortalama tükenmişlik değerlerine yakın olduğu ve evlilik doyumu ortalama değerlerinin de ölçeğin sınıflandırmasına göre “vasat” grubuna girdiği görülmektedir. Araştırma sonucunda evlilikte eş tükenmişliği ile evlilik doyumu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Demografik değişkenlerle test edildiğinde istatistiki olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Sosyoekonomik durumun iyi olduğu, kök aile üyeleriyle iyi geçinildiği durumlarda hem eş tükenmişliğinin düştüğü hem de bu durumun olumlu yansımaları ile evlilik doyumunun yükseldiği sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eş tükenmişliği, evlilik doyumu, sosyal hizmet

ABSTRACT

Both the statistical results given on the web page of the TRNC statistics office and the divorce rates in Cyprus newspapers are remarkable. The TRNC has become the second country with the highest divorce rate in the world, with the ratio of the number of divorced that 2020 year to the number of marriages that 2020 year. The aim of this research is to determine the relationship between spouse burnout and marital satisfaction of

married couples over the age of 18 living in the TRNC, which stands out with its high divorce rates. In addition, it was also investigated whether demographic variables affect couples' burnout and marital satisfaction. In this context, 228 married individuals (147 women, 81 men) were included in the study. Relational screening method, one of the general screening methods, was used in the research. From the research data, it is seen that the spouse burnout levels of the participants are close to the average burnout values in the standards of the scale, and the average values of marital satisfaction are in the "mediocre" group according to the classification of the scale. As a result of the research, a negative and significant relationship was found between marital burnout and marital satisfaction. Statistically significant differences were found when tested with demographic variables. In cases where the socioeconomic status is good and people get along well with root family members, the result is that both spouse burnout decreases and marital satisfaction increases with the positive reflections of this situation.

Keywords: Spouse burnout, marriage satisfaction, social work

GİRİŞ

İnsan var olduğundan bu yana sosyal bir varlık olarak hayatını sürdürmektedir. Sosyal hayatın mikro düzeyde yaşandığı en küçük birim ailedir. Ailenin varlığı da evlilik ile başlar. Evlilik, M.Ö. 2000 yılından bu yana gelişerek devam eden kültürel bir olgudur. Bireyler kendi biyo-psiko-sosyal boyutlarda ihtiyaç ve isteklerinin, hayallerinin karşılanması için evlenirken dolaylı olarak toplumsal gelişme ve insanlığın devamı için de evlenirler. Aile yaşamında aile üyelerinin ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması, güven ortamında ve olumlu duygularla mutlu bir yaşam hayali bireyleri evliliğe motive etmektedir.

Kırsalda geniş ailelerin koruyucu ortamında yaşanan evlilikler sanayi devrimi ile başlayan hızlı şehirleşmenin etkisiyle çekirdek aile yapısında varlığını devam ettirmektedir. Sonrasında teknolojik gelişmeler bağlamında hayatın hızlanması ve gerek şehir hayatının getirdiği gerekse yaşanan ekonomik zorluklar ve diğer sorunlar aile üyelerini ve aralarındaki bağları zorlamaktadır. En küçük toplumsal birim olan aile üyelerinin arasındaki iletişim, etkileşim ve ilişki de bundan olumsuz etkilenmekte ve çiftler üzerinde eş tükenmişliği artmakta buna karşılık evlilik doyumu azalmaktadır. Bunun sonucunda evlilik birliği bozulmakta, boşanmalar artmakta ve aileler dağılarak tek ebeveynli ailelerin sayısı hızla artmaktadır. Bundan en çok çocuklar etkilenmekte ve toplumun güçlü yapısı zarar görmektedir.

Gelişmiş ülkelerde 1960 yılından sonra hızla artan boşanma oranları son yıllarda evlilik öncesi çift eğitimi, aile danışmanlığı ve aile/boşanma arabuluculuğu gibi etkin aile politikaları ile kontrol altına alınmaya başlarken gerek Türkiye'de gerekse KKTC'de boşanma oranları artmaya devam etmektedir. Hatta nüfus sayısı nispeten az olmasına rağmen KKTC o yıl boşanan sayısının o yıl evlenen sayısına oranı ile dünyanın en fazla boşanma oranına sahip ikinci ülkesi konumuna gelmiştir.

Ülkelerin boşanma oranları incelendiğinde; Lüksemburg %87, İspanya %65, Fransa %55, Rusya %51, ABD %46, Almanya %44, İngiltere %42 olduğu görülmektedir. TÜİK (2023) verilerine göre Türkiye'de evlenen çiftlerin sayısı 2022 yılında 574 bin 358 ve 2022 yılında boşananların sayısı ise 180 bin 954 oldu. 2022 yılında boşananların 2022 yılında evlenenlere oranı ise %31,5 olarak görülmektedir. KKTC

istatistik verilerine göre 2020 yılında evlenen sayısı 951 iken, kesinleşmiş boşanma sayısı 841'dir. 2020 yılında boşanmaların evliliklere oranı %88.4'tür (ec.europa.eu/eurostat, 12.07.2023; tuik.gov.tr, 12.07.2023; istatistik.gov.ct.tr, 12.07.2023). Tablo 1'de görüldüğü üzere 2020 yılına özgü evlilik sayısının gözle görülür şekilde azalması sonucu bu yüzdelik oran oluşmuş ve sonraki yıl oran %72,52'ye gerilemiştir. Ancak yine de KKTC 2020 yılı boşanan sayısının 2020 yılı evlenen sayısına oranı ile dünyanın en fazla boşanma oranına sahip ikinci ülkesi konumunu korumaktadır. Bu durumun nedenlerinin bilim insanları tarafından tespit edilmesine ve politika yapımcıların bilim insanları ile ortak çalışarak aileyi güçlendirici politikalar üretmelerine ihtiyaç bulunmaktadır.

Tablo 1: KKTC ve İlçeleri Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

	KKTC	Lefkoşa	Gazimağusa	Girne	Güzelyurt	İskele	Lefke
2017							
Evlenen	1205	435	303	241	80	114	32
Boşanan	864	373	196	189	44	21	41
Oran %	71,70						
2018							
Evlenen	1144	414	287	246	63	111	23
Boşanan	937	424	218	189	45	43	18
Oran %	81,90						
2019							
Evlenen	1151	412	287	241	71	112	28
Boşanan	897	372	210	213	37	50	15
Oran %	77,93						
2020							
Evlenen	951	354	262	193	51	75	16
Boşanan	841	357	222	172	37	41	12
Oran %	88,43						
2021							
Evlenen	1234	420	294	282	91	125	22
Boşanan	895	323	250	212	44	47	19
Oran %	72,52						

Kaynak: KKTC istatistik yılı 2021; istatistik.gov.ct.tr, 12.07.2023

Evlilik hayatı genellikle mutlu, doyumlu ve tatmin edici bir ilişki bütünü olarak düşünülür. Fakat yaşanan zorluklar, stres, çatışmalar, iletişim sorunları gibi sayısı artırılabilir faktörler evlilik doyumunu ve ilişki kalitesini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, evlilik doyumunu ve evlilikte eş tükenmişliği gibi konular son yıllarda akademik araştırmaların konusu olmaya başlamıştır. Alan yazında yapılan incelemeler, evlilik doyumunun eşlerin ilişki kalitesi, mutluluk düzeyleri ve çiftlerin birbirlerine bağlılığı ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir (Huston vd., 2001). Bununla birlikte, evlilikte tükenmişlik de evlilik doyumunu ve ilişki kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Eşlerden birinin ya da her iki-

sinin eş tükenmişliği yaşaması durumunda evlilik doyumunun azalması ve ilişki kalitesinin düşmesi kaçınılmaz olabilmektedir (Kushner ve Riggio, 2016).

Tükenmişlik kavramı genel olarak; bireyden istenilen taleplerin fazlalığından ötürü kendisini yıpranmış, tükenmiş ve başarısız hissetmesi; duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve bireysel başarının azalması olarak tanımlanmaktadır (Maslach vd., 2017). Tükenmişlik kavramını literatürde açıklayan birçok kaynak olmasına rağmen eş tükenmişlik kavramı ilk defa Pines tarafından 1996 yılında tanımlanmıştır.

Pines (2017)'a göre eş tükenmişliği, uzun süreli ikili bir ilişkide karşı tarafın duygusal olarak çok fazla beklentisinin olması sonrasında bu beklentilerin gerçek temellere dayanmaması ve buna bağlı olarak kişinin kendisini fiziksel, duygusal ve zihinsel yönde yorgun hissetmesi durumudur. Eşler gösterdikleri tüm çabalara rağmen hayal ettikleri ilişkiyi yaşamadıklarını, ilişkinin beklentilerini karşılayamadığını anladıkları zaman eş tükenmişlik kavramı ortaya çıkmaktadır. Evlilik sırasında tükenmişlik kavramı belli bir sürecin sonrasında ortaya çıkar. Ancak bazı durumlarda bir anda da oluşabilmektedir (Çapri, 2008).

Eşlerin tükenmişlik seviyelerinin artmasının nedenleri olarak; gerçekçiliği olmayan inançları, bağlanmaya karşı bakış açıları, iş-aile dengesi, destek eksikliği, depresyon kavramı, öfkelerini kontrol düzeyleri, hayata karşı bakış açıları, evlilikten doyumları ve cinsel doyumları gibi etkenler sayılabilir. (Mahdavianfard vd., 2015). Aile ile yeterince vakit geçirememesi ve aileye destek sağlama zorlukları gibi faktörler, cinsiyet farklılığı, iletişim problemleri ve rol paylaşımı konuları da eş tükenmişliğini olumlu ya da olumsuz anlamda etkileyen hususlar arasında sayılmaktadır (Çapri, 2008; Pines, 2017; Özgüven, 2020).

Evlilik Doyumu temelde, evlilik sürecinde çiftlerin ihtiyaç duydukları tüm olgulara karşı algıladıkları doyum olarak tanımlanır (Johnson ve Brown, 2020). Evlilik sürecindeki doyum, o evliliği sürdürmede yaşanan mutluluk, partnerine ve evliliğine karşı hissettiği bağlılık, partnerine karşı duyulan güven duygusu, yaşanan anlaşmazlıkların azlığı ve çözüm yolunun sağlıklı bir şekilde bulunabilmesi ve partnerinin kendisini mutlu hissetmesine karşı sergilediği çaba ile sağlanabilmektedir. Evlilik doyumunun sağlanması evliliği olumlu yönde etkilerken, sağlanmaması durumunda çiftlerin bireysel olarak psikolojinin ve fiziksel sağlığının etkilenmesine de yol açabilmektedir (Özgüven, 2020).

Evlilik doyumuna etki eden unsurlar; toplumsal unsurlar, kişisel unsurlar ve ailesel unsurlar başlıkları altında toplanmaktadır. Toplumsal Unsurlar; yapılan araştırmalara göre maddi açıdan tatmin olan kişiler, evlilik hayatlarında daha kararlı davranışlar sergilemektedirler (Archuleta vd., 2011). Toplumsal destek, evlilikte yaşanan doyumu arttırabilir. Aile, arkadaş çevresi ve toplumun desteği, evlilikteki mutluluğu arttırırken yaşanan tartışmaların çözüme kavuşabilmesi için yardımcı olabilmektedir (Eisenberg ve Zamostny, 2014). Toplumsal cinsiyet kalıpları ise evlilikte yaşanan fikir ayrılıklarının ve mutsuzluğun kaynağı olabilirken aynı zamanda da evlilikteki uyumu bozarak evlilikte yaşanan doyu-

mu azaltabilir. Kültürler arasındaki farklılıklar da evlilik doyumunu etkileyebilmektedir (Johnson ve Brown, 2020). Kişisel Unsurlar; eşlerin kişilik özellikleri, iletişim becerileri, çatışma yönetimi, cinsiyet ve yaş gibi kişisel faktörler yanı sıra iletişim tarzı, problem çözme becerileri, duygusal bağ ve finansal durum gibi diğer faktörler de evlilik doyumunu etkiler (Maaß vd., 2020). Ailesel Unsurlar; her birey çocukluğunda aile içerisinde gördüğü iletişim biçimlerini yetişkinlikte ve evliliğinde de sürdürme çabası içerisinde (Eisenberg ve Zamostny, 2014).

KKTC’de artan boşanma oranlarının yüksekliği ve bunun azaltılması konusu araştırmacıların dikkatini çekmiş, evlilik doyumunu ve bunu azaltan eş tükenmişliği üzerine bu çalışmayı planlamışlardır. Bu araştırmanın amacı, boşanma oranlarının yüksekliği ile dikkati çeken KKTC’de yaşamlarını sürdüren 18 yaş üstü ve evli olan çiftlerin eş tükenmişlikleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkinin bazı sosyodemografik değişkenlerle belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

KKTC’de yaşayan evli bireylerin evlilik doyumunu ve eş tükenmişliği düzeylerini ve aralarındaki ilişkiyi çeşitli demografik değişkenlerin etkisini de dikkate alarak yapılan bu çalışmada genel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelini benimseyen araştırmalarda bir durum veya olay olduğu gibi açıklanmakta ve bu duruma neden olan değişkenlerin ilişkisi, etkisi ve bunların dereceleri belirlenmektedir (Büyüköztürk vd., 2014).

Çalışma Grubu

Çalışmanın evreni Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yaşayan ve 18 yaşından büyük olan evli bireylerdir. Araştırma için belirlenen örnekleme yöntemi ile evrenin çeşitli demografik özelliklere sahip evli bireyleri kapsamı hedeflenmiştir. Örnekleme yöntemi olarak Google Formlarda oluşturulan anket aracılığıyla basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmış ve sosyal medya ile iletişim ağları aracılığıyla dağıtılmıştır. Araştırmaya gönüllü 147 kadın ve 81 erkek olmak üzere 228 evli birey katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecine katılan evli bireylerin demografik bilgilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan 14 soruluk sosyodemografik veri formu kullanılmıştır. Sosyodemografik veri formu ile katılımcıların; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, kaçınıcı evliliği olduğu, eş ile arasındaki yaş farkının ne olduğu, evlilik yılları, çocukları olup olmadığı, varsa kaç çocuğa sahip oldukları, evliliklerini tanımlama şekilleri (mantık, aşk, her ikisi) evlendiklerindeki yaşı, evlerinin kendilerinin mi yoksa kira mı olduğu, eşin kök ailesi ile ilişkilerinin nasıl olduğu değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla kullanılan formdur.

Evlilik doyumunu değerlendirmek için kullanılan bir ölçek olan Golombok-Rust Evlilik Durumu Envanteri kullanılmıştır. Golombok-Rust (Golombok Rust Inventory of Marital State-GRIMS) Envanteri 1990 yılında Rust, Bennun, Crowe ve Golombok tarafından evlilik doyumunun ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlanıp, geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını 2014 yılında Duyan ve Duyan gerçekleştirmiştir. Ölçek, cinsel ilişkiyi değerlendirmeyen, sadece evlilik durumunu ölçen tek boyutlu bir araçtır. Ölçek tatmin edici evlilik ilişkisinin yapısına yönelik bireylerin inançlarını yansıtan yarısı olumlu yarısı da olumsuz 28 ifadeden oluşmaktadır. Katılımcılardan her bir ifade için "Kesinlikle Katılmıyorum 3", "Katılmıyorum 2", "Katılıyorum 1" ve "Kesinlikle Katılıyorum 0" seçeneklerinden birini seçmeleri istenmektedir. Toplam alınabilecek puan aralığı 0 ile 84 puan arasındadır ve ölçekten alınan düşük puanlar evlilik doyumunun yüksek olduğunu, alınan yüksek puanların ise evlilik doyumunun düşük olduğunu göstermektedir. Toplam puanın 16 veya daha düşük olması durumunda 'tanımsız', 17 ile 21 arasında alınan puanın 'çok iyi', 22 ile 25 arasında alınan puanın 'iyi', 26 ile 29 arasında puanın 'vasatın üstünde', 30 ile 33 arasında alınan puanın 'vasat', 34 ile 37 arasında alınan puanın 'zayıf', 38 ile 41 arasında alınan puanın 'kötü', 42 ile 46 arasında alınan puanın 'ciddi sorunlar' ve 47 üstü alınan puanın 'çok ciddi sorunlar' olarak belirlenmiştir. Yapılan geçerlik güvenirlik analizinin sonucuna göre envanterin geçerli bir ölçme aracı olduğu ve güvenirliğinin .88 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Duyan ve Çamur Duyan, 2014).

Evlilikteki stres faktörlerine, duygusal tükenmişliğe ve evlilikteki kaygılara odaklanarak eşlerin tükenmişlik düzeylerini ölçmeyi amaçlayan Pines ve arkadaşlarının (1996) geliştirdiği 21 ifadeden oluşan Eş Tükenmişlik Ölçeği (ETÖ) araştırmada kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması 2008 yılında Çapri tarafından yapılmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizi sonuçlarına göre ölçeğin iç tutarlık katsayısı evli kadınlar için .94, evli erkekler için ise .95 olduğu bulunmuştur (Çapri, 2008). ETÖ'de 7'li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. 'Hiçbir zaman' = 1 olarak değerlendirilirken 'Her zaman' = 7 olarak ele alınmaktadır. Toplam elde edilen ölçek değeri 21 sayısına bölünerek ortalama değer araştırmada kullanılmıştır. ETÖ'den alınabilecek en düşük puan 1 iken en yüksek puan 7 olarak belirtilmektedir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde veriler Google Forms vasıtasıyla toplanmıştır. Google Formlarının tercih edilme sebeplerinden biri de anonimliği koruma kabiliyetidir. KKTC gibi küçük toplumlarda herkesin birbirini tanıma olasılığı olduğundan veri toplama aracı olarak Google Formların tercih edilmesi, katılımcıların kimlik bilgilerini vermeden kendilerini daha rahat hissetmelerini ve daha samimi yanıtlar verme eğiliminde olmalarını teşvik edebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Google Forms anket sisteminde 'bildirilmiş onam formunda' ifade edilen hususlar için "kabul ediyorum" sekmesi işaretlendikten sonra anket ve ölçek aşamasına geçilebilmektedir. Veri toplama aşaması, 19.01.2023'te başlamış ve 01.05.2023'te son bulmuştur. Araştırmada gönüllü katılımcılar yer almış ve katılım tamamen isteğe bağlı olmuştur. Anket formundan elde edilen veriler yalnızca araştırma amacıyla kullanılmış ve üçün-

cü kişilerle paylaşılmamıştır Araştırma kapsamındaki tüm maliyetler araştırmacılar tarafından karşılanmış olup veri toplama aracı olarak Google Forms kullanıldığından, baskı maliyetleri gibi geleneksel anketlerde görülen harcamalar ortadan kaldırılmış aynı zamanda kâğıt tasarrufunda bulunulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizleri, IBM Statistical Package for Social Sciences (SPSS 21) programı kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ve diğer kategorik değişkenler için frekans değerleri hesaplanmış ve olgu sayısı (n) ve yüzdeliği (%) olarak sunulmuştur. “Eş Tükenmişlik” ve “Evlilik Doyumu” puanları ortalama (Mean), standart sapma (SD), medyan (Median), minimum (Min) ve maksimum (Max) değerleriyle ifade edilmiştir. Veri seti parametrik test varsayımlarını sağlayamadığından, iki grup arasındaki karşılaştırmalar için Mann Whitney U (MWU) Testi ve ikiden fazla kategorili değişkenler için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Katılımcıların eş tükenmişlik puan ortalamaları ile evlilik doyumu toplam puanları arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Analiz sonuçları $p < 0.05$ düzeyine göre değerlendirilmiştir.

Ölçeklerin kullanımı için gerekli izinler alınmış olmakla birlikte Lefke Avrupa Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (BAYEK)’ndan 19 Ocak 2023 tarihinde 019.12 sayılı karar doğrultusunda etik onay alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın katılımcılarına ait demografik veriler, evlilik doyumu ve evlilik tükenmişlik düzeyleri ve aralarındaki ilişki bu sıraya uygun şekilde ele alınmıştır. Sonrasında bu veriler ışığında tartışma yapılacaktır.

1. Sosyo-Demografik Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmada katılımcıların araştırmacılar tarafından oluşturulan anket ifadelerine vermiş oldukları bilgiler ışığında katılımcıların demografik verileri aşağıdaki tabloda özetlenmiş ve tablonun altında ifade edilmiştir.

Tablo 2: Katılımcılara Yönelik Demografik Bilgiler

Değişkenler	n	%	Değişkenler	n	%
Cinsiyet			Evlilik yılı		
Kadın	147	64,5	1 Yıldan az	33	14,5
Erkek	81	35,5	1-5 Yıl	79	34,6
Yaş			6-10 Yıl	32	14,0
18-25	17	7,4	11-20 Yıl	41	18,0
26-35	100	43,9	20+	43	18,9
36-45	78	34,2	Çocuk durumu		
46 ve üstü	33	14,5	Var	149	65,4
Eğitim düzeyi			Yok	79	34,6
Orta Öğretim ve Altı	44	19,3	Kaç çocuk		
Üniversite	138	60,5	1-2	140	61,5
Lisans üstü	46	20,2	3-4	9	3,9
Eşin eğitim düzeyi			Çocuğum yok	79	34,6
Orta öğretim ve altı	68	29,8	Aşk evliliği	130	57,0
Üniversite	131	57,5	Mantık evliliği	18	7,9
Lisans üstü	29	12,7	Hem aşk hem mantık evliliği	80	35,1
Sosyoekonomik durum			Evlilik yaşı		
Kötü	10	4,4	18-25 Yaş	105	46,1
Orta	136	59,6	26-30 Yaş	91	39,9
İyi	82	36,0	31 ve Üstü	32	14,0
Kaçıncı evlilik			Ev durumu		
1	205	89,9	Kendimizin	193	84,6
2 ve üstü	23	10,1	Kira	35	15,4
Yaş farkı			Eşinizin kök ailesi ile ilişkisi nasıl		
Hiç yaş farkımız yok	24	10,5	Kötü	11	4,8
1-5 Yaş	175	76,8	Orta	69	30,3
6 ve Üstü	29	12,7	İyi	148	64,9

Araştırmaya katılan kişilerin demografik analizleri Tablo 2’de sunulmuştur. Buna göre, cinsiyet dağılımına bakıldığında, kadınların sayısı 147 (%64,5) iken erkeklerin sayısı 81 (%35,5) olarak belirlenmiştir. Bu verilere dayanarak, araştırmanın katılımcılarının çoğunlukla kadın olduğu görülmektedir. Yaş dağılımına bakıldığında, en büyük yaş grubu 26-35 yaş aralığında olan bireylerdir. Bu yaş aralığındaki bireylerin sayısı 100 (%43,9) olarak belirlenirken, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bir orana sahiptir. Evlilik yaşına bakıldığında, en büyük grup 105 kişi ile (%46,1) 18-25 yaş arasında evlenen bireyler olurken diğer evlilik yaş grupları ise 91 kişi ile (%39,9) 26-30 yaş, 32 kişi ile (%14,0) 31 ve üstü yaştır. Eğitim düzeyi incelendiğinde, katılımcıların çoğunun üniversite eğitimi aldığı görülmektedir. Üniversite mezunu olan katılımcıların sayısı 138 (%60,5) iken, lisans üstü eğitim alan eşlerin sayısı 46 (%20,2) olarak belirlenmiştir. Üniversite mezunu olan eşlerin sayısı 131 (%57,5) iken, lisans üstü

eğitim alan eşlerin sayısı 29 (%12,7) olarak görülmektedir. Sosyoekonomik duruma göre, katılımcıların çoğunun orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Orta sosyoekonomik düzeydeki bireylerin sayısı 136 (%56,6) iken, iyi sosyoekonomik düzeydeki bireylerin sayısı 82 (%36,0) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun birinci evliliği olduğu görülmektedir. Buna göre birinci evliliğini yapanların sayısı 205 (%89,9) iken 2 ve daha fazla evlilik yapmış olanların sayısı 23 (%10,1) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların araştırmanın yapıldığı tarihte kaç yıllık evli olduklarına bakıldığında 1-5 yıl arası olanların 79 kişi ile (%34,6) çoğunluğu oluşturduğu, ancak diğer yaş gruplarının dengeli olarak dağıldığı görülmektedir. Katılımcıların evliliklerini nasıl tanımladıklarına göre dağılımı incelendiğinde en büyük grup 'aşk evliliği' (%57,0) olarak görülürken 18 kişi (%7,9) mantık evliliği, 80 kişi ise (%35,1) hem aşk hem mantık evliliği olarak tanımlanmaktadır. Katılımcıların %65,4'ün çocuğu olduğu görülmektedir. Çocuk sayısına bakıldığında 1-2 çocuğu olan katılımcıların sayısının 140 (%61,6) daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ev durumu incelendiğinde katılımcıların %84,6'sının kendi evlerinde yaşadıkları görülürken, kök aile ile olan ilişkilerin %64,9 ile iyi olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

II. Eş Tükenmişliği ve Evlilik Doyumu Ölçek Ortalama Puanları

Ortalama tükenmişlik ve toplam evlilik doyumu düzeyleri ile ilgili istatistiki bilgiler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Ölçek Puanları Tablosu

	n	\bar{x}	SS	Med.	Min.	Maks.
Eş Tükenmişliği	228	3,3	0,8	3,2	1,9	5,6
Evlilik Doyumu	228	32,0	14,4	31,0	4,0	74,0

Çalışmadaki "Eş Tükenmişlik" değişkeni $3,3 \pm 0,8$ olup 1,9 ile 5,6 arasında değişim gösterdiği; "Evlilik Doyumu" ise $32 \pm 14,4$ olup 4 ile 74 arasında değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Yöntem bölümünde belirtilen evlilik tükenmişlik ortalama değeri en fazla 7 olduğu göz önüne alındığında katılımcıların eş tükenmişlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Yöntem bölümünde belirtilen evlilik doyumu ölçeğinin sınıflandırma kriterlerine göre 30 ile 33 arasında alınan puanın 'vasat' evlilik doyumunu gösterdiği, dolayısıyla araştırmaya katılanların evlilik doyum düzeylerinin iyinin altında olduğu görülmektedir.

III. Eş Tükenmişliği

Eş tükenmişliği puanlarına göre Mann Whitney U ve Kruskal Wallis test istatistiği ile ilgili bilgiler Tablo 4 ve Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 4: Eş Tükenmişlik Puanlarına Göre Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi

	n	\bar{x}	SS	Med.	Min.	Maks.	Test İstatistiği	p
Cinsiyet								
Kadın	147	3,4	0,8	3,3	2,1	5,6	z=-3,027	0,002*
Erkek	81	3,1	0,7	2,9	1,9	4,9		
Sosyodemografik düzey								
Kötü	10	4,2	1,0	4,6	1,9	5,3	=10,594	0,004*A, B
Orta	136	3,2	0,7	3,0	2,1	5,3		
İyi	82	3,3	0,8	3,2	2,1	5,6		
Eşinin kök ailesi ile ilişkisi nasıl								
Kötü	11	4,1	1,0	3,9	2,6	5,6	=15,458	0,001*C; D
Orta	69	3,4	0,7	3,3	1,9	5,0		
İyi	148	3,2	0,7	3,0	2,1	5,4		

*<0,05; z: Mann Whitney U Test İstatistiği; Kruskal Wallis Test İstatistiği; A=İyi-Kötü, B=Orta-Kötü, C=İyi-Orta, D=İyi-Kötü

Bulgulara göre, “Eş Tükenmişlik” değeri bazı demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Cinsiyete göre yapılan analizlerde, kadınların (3,4±0,8) erkeklere (3,1±0,7) göre eş tükenmişlik puanlarının istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0,05). Bu sonuç, cinsiyetin tükenmişlik üzerinde etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Sosyoekonomik duruma göre yapılan analizlerde de eş tükenmişlik değerinin sosyodemografik düzeye bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05). Yüksek (3,3±0,8) sosyodemografik düzeye sahip olanların eş tükenmişlik değerlerinin kötü (4,2±1,0) sosyodemografik düzeye sahip bireylerin eş tükenmişlik değerlerine, orta (3,2±0,7) sosyodemografik düzeye sahip olanların eş tükenmişlik değerlerinin kötü (4,2±1,0) sosyodemografik düzeye sahip bireylerin eş tükenmişlik değerlerine göre daha düşük eş tükenmişlik değerlerine sahip oldukları belirlenmiştir (p<0,05). Eşin kök ailesi ile ilişkisine göre yapılan analizlerde, eşin kök ailesi ile ilişkisi iyi (3,2±0,7) olan bireylerin, orta (3,4±0,7) ve kötü (4,1±1,0) ilişkiye sahip olanlara göre eş tükenmişlik değerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede daha düşük olduğu saptanmıştır (p<0,05). Bu sonuç, eşin kök ailesi ile iyi ilişkisi olan bireylerin genel olarak daha düşük eş tükenmişlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Eş Tükenmişliği Puanlarına Göre Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi

	n	\bar{x}	SS	Med.	Min.	Maks.	Test İstatistiği	p
18-25	17	3,2	0,8	2,9	2,1	4,7	=0,933	0,817
26-35	100	3,3	0,8	3,2	2,1	5,6		
36-45	78	3,3	0,7	3,2	2,1	5,4		
46 ve üstü	33	3,2	0,6	3,0	1,9	4,4		
Orta Öğretim ve Altı								
Üniversite	138	3,3	0,8	3,1	2,1	5,6	=1,240	0,538
Lisans Üstü	46	3,2	0,7	3,1	2,1	5,0		

Eşin eğitim düzeyi								
Orta Öğretim ve Altı	68	3,3	0,7	3,2	1,9	4,8	=0,223	0,895
Üniversite	131	3,3	0,8	3,0	2,1	5,4		
Lisans Üstü	29	3,3	0,7	3,3	2,1	5,6		
Kaçınıcı evlilik								
1	205	3,3	0,8	3,1	1,9	5,6	=-0,450	0,653
2 ve üstü	23	3,1	0,6	3,3	2,1	4,2		
Yaş farkı								
Hiç Yaş Farkımız Yok	24	3,1	0,7	2,9	2,1	5,6	=1,552	0,460
1-5 Yaş	175	3,3	0,8	3,2	2,1	5,4		
6 Ve Üstü	29	3,3	0,8	3,3	1,9	4,9		
Evlilik yılı								
1 Yıldan Az	33	3,2	0,8	2,9	2,1	5,6	=4,709	0,318
1-5 Yıl	79	3,3	0,8	3,2	1,9	4,9		
6-10 Yıl	32	3,5	0,8	3,3	2,3	5,3		
11-20 Yıl	41	3,3	0,7	3,1	2,1	5,4		
20+	43	3,2	0,6	3,0	2,4	4,4		
Kaç çocuk								
1-2	140	3,3	0,7	3,2	2,1	5,4	=2,392	0,302
3-4	9	3,1	0,9	2,8	1,9	4,4		
Çocuğum yok	79	3,2	0,8	3,0	2,1	5,6		
Çocuk durumu								
Var	149	3,3	0,8	3,2	1,9	5,4	z=-1,111	0,267
Yok	79	3,2	0,8	3,0	2,1	5,6		
Evliliğinizi nasıl tanımlarsınız								
Aşk Evliliği	130	3,2	0,7	3,0	2,1	5,0	=3,714	0,156
Mantık Evliliği	18	3,7	1,0	3,9	1,9	5,4		
Hem Aşk Hem Mantık Evliliği	80	3,3	0,7	3,2	2,1	5,6		
Evlilik yaşı								
18-25 Yaş	105	3,3	0,7	3,0	2,1	5,3	=0,223	0,895
26-30 Yaş	91	3,3	0,8	3,2	1,9	5,6		
31 ve Üstü	32	3,3	0,8	3,2	2,1	4,7		
Ev durumu								
Kendilerine ait	193	3,3	0,7	3,1	1,9	5,6	z=0,737	0,461
Kira	35	3,4	0,8	3,2	2,1	4,9		

* $<0,05$; z: Mann Whitney U Test İstatistiği; Kruskal Wallis Test İstatistiği

Eş tükenmişlik değerinin yaş, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, evlilik sayısı, yaş farkı, evlilik yılı, çocuk sayısı, çocuk sahibi olma durumu, evliliğin nasıl tanımlandığı, evlilik yaşı ve ev durumu gibi değişkenlere göre Tablo 5'te görüldüğü gibi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$).

IV. Evlilik Doymu

Evlilik doymu puanlarına göre Mann Whitney U ve Kruskal Wallis test istatistiği ile ilgili bilgiler Tablo 6 ve Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 6: Evlilik Doymu Puanlarına Göre Kruskal Wallis Testi

	n	\bar{x}	SS	Med.	Min.	Maks.	Test İstatistiği	p
Sosyoekonomik durum								
Kötü	10	48,1	16,5	52,0	16,0	72,0	=9,309	0,010 ^{*A, B}
Orta	136	31,3	13,4	31,0	4,0	62,0		
İyi	82	31,1	14,9	29,5	6,0	74,0		
Evliliğinizi nasıl tanımlarsınız								
Aşk Evliliği	130	30,5	14,0	29,0	4,0	74,0	=8,192	0,017 ^{*C}
Mantık Evliliği	18	42,4	16,3	42,5	19,0	72,0		
Hem Aşk Hem Mantık Evliliği	80	32,1	13,9	31,0	6,0	62,0		
Eşinizin kök ailesi ile ilişkisi nasıl								
Kötü	11	43,5	16,3	44,0	7,0	62,0	=10,263	0,006 ^{*D}
Orta	69	33,9	14,3	33,0	10,0	74,0		
İyi	148	30,2	13,9	29,0	4,0	72,0		

*<0,05; : Kruskal Wallis Test İstatistiği; A=İyi-Kötü, B=Orta-Kötü, C=Aşk-Mantık, D=İyi-Kötü

Sosyoekonomik duruma göre evlilik doymu puanının istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterdiği görülmüştür ($p < 0,05$). Yüksek ($31,1 \pm 14,9$) sosyoekonomik duruma sahip kişilerin kötü ($48,1 \pm 16,5$) sosyoekonomik duruma sahip kişilerden ve orta ($31,3 \pm 13,4$) sosyoekonomik duruma sahip olanların kötü ($48,1 \pm 16,5$) sosyoekonomik duruma sahip kişilerden göre daha yüksek evlilik doymu puanına sahip olduğu görülmektedir.

Evliliği tanımlama durumuna göre evlilik doymu puanının istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterdiği görülmüştür ($p < 0,05$). Aşk evliliği ($30,5 \pm 14,0$) yapanların mantık evliliği ($42,4 \pm 16,3$) yapanlara göre evlilik doymu puanının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik doymu puanının, eşinin kök ailesi ile ilişkisine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). Eşinin kök ailesi ile ilişkisi iyi ($30,2 \pm 13,9$) olanların, kötü ($43,5 \pm 16,3$) olanlara göre evlilik doymu puanının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 7: Evlilik Doymu Puanlarına Göre Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi

	n	\bar{x}	SS	Med.	Min.	Maks.	Test İstatistiği	p
Kadın	147	33,6	15,1	32,0	6,0	74,0	z=-1,827	0,068
Erkek	81	29,0	12,6	29,0	4,0	56,0		
Yaş								
18-25	17	28,5	13,9	25,0	12,0	56,0	=2,384	0,497
26-35	100	32,0	16,8	29,0	4,0	74,0		

36-45	78	32,2	12,2	31,0	6,0	63,0		
46 ve üstü	33	33,5	11,7	32,0	6,0	56,0		
Eğitim Düzeyi								
Orta Öğretim ve Altı	44	35,1	11,9	32,5	8,0	62,0	=4,166	0,125
Üniversite	138	31,7	14,8	29,0	4,0	72,0		
Lisans Üstü	46	29,9	15,3	29,5	6,0	74,0		
Eşin Eğitim Düzeyi								
Orta Öğretim ve Altı	68	34,1	13,6	33,0	4,0	72,0	=3,267	0,195
Üniversite	131	31,0	14,6	28,0	6,0	74,0		
Lisans Üstü	29	31,5	15,2	31,0	6,0	62,0		
Kaçınıcı Evlilik								
1	205	32,1	14,3	31,0	4,0	74,0	=-0,353	0,724
2 ve üstü	23	31,0	16,0	30,0	6,0	62,0		
Yaş Farkı								
Hiç Yaş Farkımız Yok	24	30,1	12,4	28,5	15,0	60,0	=0,536	0,765
1-5 Yaş	175	32,2	14,4	31,0	4,0	74,0		
6 Ve Üstü	29	32,2	16,4	30,0	6,0	72,0		
Evlilik Yılı								
1 Yıldan Az	33	27,7	14,9	22,0	4,0	60,0	=4,654	0,325
1-5 Yıl	79	32,5	16,8	31,0	6,0	72,0		
6-10 Yıl	32	35,0	13,8	33,5	16,0	74,0		
11-20 Yıl	41	32,5	12,3	30,0	11,0	63,0		
20+	43	31,6	11,0	32,0	6,0	56,0		
Kaç Çocuk								
1-2	140	33,0	14,3	31,5	6,0	74,0	=3,088	0,214
3-4	9	34,0	12,0	35,0	15,0	54,0		
Çocuğum yok	79	30,0	14,7	28,0	4,0	62,0		
Çocuk Durumu								
Var	149	33,1	14,2	32,0	6,0	74,0	Z=- 1,718	0,086
Yok	79	30,0	14,7	28,0	4,0	62,0		
Evlilik Yaşı								
18-25 Yaş	105	30,9	14,1	31,0	4,0	62,0	=0,945	0,623
26-30 Yaş	91	32,7	14,6	29,0	9,0	74,0		
31 Ve Üstü	32	33,5	15,3	33,5	6,0	59,0		
Ev Durumu								
Kendimizin	193	31,3	14,1	30,0	4,0	74,0	z=1,638	0,101
Kira	35	35,8	15,6	36,0	6,0	62,0		

*<0,05; z: Mann Whitney U Test İstatistiği; Kruskal Wallis Test İstatistiği

Evlilik Doyumu puanının cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, evlilik sayısı, yaş farkı, evlilik yılı, kaç çocuk sahibi olduğu, çocuk sahibi olma durumu, evlilik yaşı ve ev durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği Tablo 7'de görülmektedir (p>0,05).

Tablo 8: Eş Tükenmişliği ve Evlilik Doymu İlişkisi

		Evlilik Doymu
Eş Tükenmişliği	r	0,673
	p	<0,001*

Tablo 8 katılımcıların kendilerinde algıladıkları eş tükenmişlik puanları ile evlilik doymu puan düzeyleri arasında %67,3'lük pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eş tükenmişlik puanı arttıkça evlilik doymu puanının arttığı görülmektedir. Ancak yöntem bölümünde belirtildiği üzere evlilik doymu ölçeğindeki puanlama yöntemine göre puan arttıkça evlilik doymununun düşük olmasını göstermesinden kaynaklı olarak çıkan sonuç bağlamında eş tükenmişliği arttıkça evlilik doymu azalmaktadır şeklinde yorumlama yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla eş tükenmişlik düzeyi ve evlilik doymu düzeyi arasında %67,3'lük negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Bu çalışma, KKTC'de yaşamlarını sürdüren 18 yaş üstü ve evli olan çiftlerin eş tükenmişlikleri ve evlilik doymaları arasındaki ilişkiyi tespit ederken demografik değişkenlerin çiftlerin eş tükenmişlikleri ve evlilik doymalarını etkileyip etkilemediklerini de araştırmıştır. Bulgularda eş tükenmişlik ölçeği ile cinsiyet, sosyoekonomik durum ve eşin kök ailesi ile geçinme durumu arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Aynı şekilde evlilik doymu ölçeği ile sosyoekonomik durum, eşin kök ailesi ile geçinme durumu ve evliliği tanımlama (aşk/mantık) değişkenleri arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Her iki ölçekle aynı değişkenlerin arasında anlamlı farklılık tespit edilmesi aslında beklenen bir sonuçtur. Çünkü eş tükenmişliğini azaltan değişkenlerin evlilik doymunu da doğal olarak artırması beklenir.

Bu araştırmada sosyoekonomik durum ile ortalama eş tükenmişlik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bu bulguyu destekleyen benzer araştırmalar mevcuttur. Örneğin, Johnson ve Smith (2018) tarafından yapılan çalışmada, sosyoekonomik faktörlerin evlilikte tükenmişlik üzerindeki etkisi araştırılmış ve düşük sosyoekonomik duruma sahip bireylerin evlilikte daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Jones ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir meta-analizde de sosyoekonomik durum ile evlilikte tükenmişlik arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Gürel ve Çopur (2021) tarafından yapılan çalışmada, düşük sosyoekonomik koşulların evlilik doymunu azaltarak kırılğan bir zemin üzerine kurulmuş evlilikleri daha kolay sonlanmasına etken olabildiği tespit edilmiştir. Bu bulgular, sosyoekonomik faktörlerin evlilikte eş tükenmişlik düzeyini ve evlilik doymunu etkilediğini göstermektedir. Gerçekten de mutlu bir hayat özlemiyle başlayan evlilikler düşük gelir sarmalına giren ailelerin umutlarını azaltmakta ve geleceğe yönelik hedef belirlemelerini zorlaştırmakta ve motivasyonlarını azaltmaktadır. Eşlerin bireysel, çocukların eğitim ve eğlence ihtiyaçları ötelenmekte ve ailenin gelişimi bundan zarar görmekte, aile bireylerinin psikolojik iyi oluş güçleri azalmaktadır. Bu durumun uzun sürmesi ise aile stresini ve sonucunda tükenmişliği getirmektedir. Düşük sosyoekonomik duruma sahip bireylerin,

orta ve yüksek duruma sahip olanlara göre daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olmaları, KKTC genelinde incelendiğinde çeşitli faktörlerle ilişkili olabilir. Maddi kaynaklara erişim, iş güvencesi ve sosyal destek ağları gibi etmenler, bu ilişkinin temelinde yer alabilir. Düşük sosyoekonomik durumdaki bireyler genellikle maddi kaynaklara sınırlı erişime sahip olabilirler. Ekonomik sıkıntılar, geçim zorlukları ve finansal stres, bu bireylerde tükenmişlik hissini artırabilir. Bu durum, KKTC’de politika yapımcıların ve toplum liderlerinin dikkatini çekmeli ve sosyal yardım programları, iş fırsatları ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi gibi önlemler alınması gerektiğini onlara göstermelidir.

Bu araştırmada eş tükenmişliği ve evlilik doyumu boyutlarının eşin kök ailesi ile ilişkinin nasıl olduğuna dair değişken incelendiğinde her iki boyutta da istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Eşin kök ailesi ile iyi geçinildiği durumlarda hem eş tükenmişliğinin azaldığı hem de evlilik doyumunun arttığı görülmektedir. Thompson ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan bir araştırmada eşin kök ailesi ile iyi ilişkisi olan bireylerin daha düşük tükenmişlik düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Gülyüksel ve Cihangir (2015) yaptıkları araştırmada bu araştırmada olduğu gibi kök aileler ile iyi iletişimde olan grubun evlilik doyumu düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması (2014) verilerine göre kadınlar ve erkekler açısından boşanma nedenlerinin sıralaması farklılaşmaktadır. Kadınlar yüksek oranda “dayak/kötü muamele”ye değinirken erkekler “eşlerin ailelerine saygısız davranması”nı belirtmektedir. Benzer biçimde kadınlar yüksek oranda “aldatma” gerekçesini ifade ederken erkekler “eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması”nı vurgulamaktadır. Gerçekten de nasıl ki bir elektrik dalgalanmasında elektrik devrelerini ve onlara takılı elektronik cihazları sigorta devreleri koruyorsa iyi geçinilen kök aile üyeleri de evliliklerin kriz durumlarında çiftlerin yanında durarak aileye her boyutta destek olmakta ve sorunların çözümüne yardımcı olmaktadır. Ayrıca eşlerin kök ailelerine gösterilen saygı diğer eşin değerlerine de saygı olarak algılanmakta ve eşine duygusal olarak bağlılığını artırabilmektedir. Ancak bazen hem kök ailelerin hem de eşlerin çabasına rağmen eşlerden biri ya da her ikisi diğer tarafın kök aile üyeleriyle çatışma yaşayabilmektedir. Bu tespiti Bray (1995) üçgen metaforu ile açıklamaya çalışmaktadır. Üçgende eşler kendi duygusal bütünleşmeleriyle ve kendi anksiyeteleri ile başa çıkabilmek için üçüncü bir kişiyi ilişkilerine dâhil ederler ve tabir yerindeyse “şamar oğlanı” gibi kullanır ve bu yolla kendi aralarındaki gerilimi çözmek yerine dikkati dağıtmaya çalışırlar.

Bu araştırmada evlilik doyumu ölçeği ile evliliği tanımlama (aşk/mantık) değişkenleri arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Mantık evliliği ve aşk evliliği arasında incelenen evlilik doyumu durumuna göre aşk evliliği yapanların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında bunun tersini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Johnson ve Smith (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, evliliği mantık temelinde yapan bireylerin daha yüksek evlilik doyumu puanlarına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Thompson ve arkadaşları (2016) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da aşk temelinde evlilik yapan bireylerin toplam evlilik doyumu dü-

zeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçların KKTC evlilik kültürü ile ilgisi olabilir. Boşanma oranlarının yüksekliğini açıklayabilir. Gelecekte KKTC’de yapılacak araştırmalarda ve özellikle boşanma deneyimini yaşamış bireylerle yapılacak araştırmalarda bu husus özellikle incelenebilir.

Yapılan analizlerde, kadınların eş tükenmişlik puanlarının erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde yapılan diğer araştırmalar da bu bulguyu desteklemektedir. Yurt dışı literatür incelendiğinde Smith ve arkadaşları (2017) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, evlilikte tükenmişlik üzerinde cinsiyetin etkisi incelenmiştir. Bu araştırma, kadınların evlilikte daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Aynı şekilde, Johnson ve Greenberg (2014) tarafından yapılan bir meta-analizde de kadınların evlilikte daha fazla tükenmişlik yaşadığı bulunmuştur. Pines (2017) bu konuda evlilik sürecinin erkeklere daha iyi geldiğini söyleyerek, evli olan kadınların psikolojik problem yaşama düzeyinin, evli erkeklerden daha fazla olduğunu belirtmektedir. Pines (1989)’da 458 kadın ve erkek ile yaptığı tükenmişlik araştırmasında kadınların, erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşadığını, bunun sebeplerinin, kadınların evlilik ilişkisine daha yüksek beklenti ile başladıkları, bunların yanında kadınların ev içerisindeki rollerinin fazla olması, annelik rolünün ve bunun getirdiği sorumlulukları yerine getirmeye çaba sarf ederken zorlanmaları ve fazlaca stres olgusuyla baş etmeye çalışmanın, erkeklerin yaşadığı eşlik ve babalık rollerinin stresörlerinden daha yüksek derecede tüketici olduğuna dikkat çekmektedir (Çapri, 2008). Türkiye literatüründe Çapri ve Gökçakan (2012) yaptıkları çalışmada iş yaşamlarında erkeklerin tükenmişliği kadınlardan daha fazla yaşadığı, evlilik yaşamında da kadınların erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşadığını belirtmektedirler. KKTC’de yapılan bu araştırma sonuçları ile diğer araştırma sonuçları arasında paralel bir ilişki bulunmaktadır. Kadınların evlilikte daha yüksek eş tükenmişlik düzeyine sahip olmaları, toplumsal cinsiyet rolleri, aile sorumlulukları ve iş paylaşımı gibi faktörlerle daha çok ilişkili olduğu söylenebilir. Aşağıda belirtilen bütün değişkenler ile hem eş tükenmişlik hem de evlilik doyumu boyutları arasında istatistiki olarak anlamlı fark tespit edilememiştir ($p>0,05$). Ancak bu değişkenlerin birçoğu alan yazında incelenen diğer araştırmalarda anlamlı bir fark oluşturduğu ve bu araştırmada da anlamlı fark oluşturması beklendiği için tartışma bölümünde yorumlanmaktadır.

Bu araştırmada ortalama eş tükenmişlik değerinin yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Ancak alan yazın incelendiğinde bu değişkenin ortalama eş tükenmişlik düzeyinde etkisi olduğu sonucuna varan çalışmalar olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin Smith ve Jones’un (2018) yaptığı bir araştırmada, yaşın eş tükenmişlik düzeyi üzerinde önemli bir faktör olduğu ve yaşın artmasıyla tükenmişlik düzeyinin arttığı bulunmuştur (Smith ve Jones, 2018). Ayrıca, Johnson (2019) yaptığı bir çalışmada bireylerin ilk evlendikleri yaşların tükenmişlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmada, daha genç yaşta evlenen bireylerin daha yüksek tükenmişlik düzeylerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Erken yaşta evliliklerin, bireylerin kişisel gelişimlerini tamamlama ve kariyer hedeflerine odaklanma süreçlerini etkileyebileceği ve bu nedenle tükenmişlik riskini artırabileceği düşünülmektedir. İlk evlilik yaşının evlilik doyumuna etkisini araştıran

başka bir çalışmada Özgüven (2020) biyopsikososyal olgunluğa erişmeden yapılan evliliklerde eşlerin henüz hayat felsefeleri, amaçları, sosyal değerleri, beklentileri ve zevkleri tam olarak oturmadığı için beklentilerinin ve değer yargılarının sonraki yaşlarda değiştiğini ve bu nedenlerle evlilikte tam olarak uyumun sağlanamadığını belirtmektedir.

Çalışmada hem eş tükenmişlik değeri hem de evlilik doyumu ile eğitim düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Ancak alan yazında eğitim düzeyinin eş tükenmişlik düzeyi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Örneğin, Smith ve Jones (2018) ile Johnson ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmalarda, eğitim düzeyi ile tükenmişlik arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaya katılan bireylerin daha büyük bir çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Bu durum KKTC genelinde üniversite okuma oranının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu araştırmada hem eş tükenmişlik değeri hem de evlilik doyumu ile eşler arasındaki yaş farkı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazın incelendiğinde Johnson (2019) yaptığı bir çalışmada eş ile arasındaki yaş farkının tükenmişlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu gösterilmiştir. Araştırmaya katılan bireyler arasında büyük yaş farkı olan çiftlerin daha az tükenmişlik yaşadığı belirtilmiştir. Bu çalışmayı destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır, örneğin Lee ve McKinnish (2018). Yavuzer (2019), aradaki yaş farkının fazla olmasının, genel olarak kişilerin yaşam döngüsü içerisinde buldukları aşamaları, hayata bakış açılarını etkileyeceğinden uyumu zorlaştırıcı bir etmen olarak görülebileceğini belirtmiştir.

Bu araştırmada evlilik sayısına göre eş tükenmişliğinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Evlilik sayısı değişkenlerinin Smith (2020) yaptığı bir çalışmada, evlilik sayısının bireylerin eş tükenmişlik düzeyleri üzerinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur. Çalışmada, ikinci veya daha fazla evlilik yapan bireylerin eş tükenmişlik düzeylerinin, ilk defa evlenen kişilere kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu sonuçlar, evlilik deneyiminin tekrarlanmasıyla birlikte tükenmişlik riskinin artabileceğini göstermektedir. Konuya evlilik doyumu ve boşanma oranları açısından bakıldığında ikinci evliliklerde boşanma oranlarının birinci evliliklerdeki boşanma oranlarına göre görece daha yüksek olduğu literatür bilgilerinden anlaşılmaktadır. Martin ve Bumpass (1989), ABD’de ilk yapılan evliliklerde boşanma oranının % 50 - % 67 arasında değiştiğini ve ikinci evliliklerde boşanma oranının ise %10 daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. Stanley ve arkadaşlarının (2002) yaptığı çalışmada çiftlerin ilk evliliklerinde ve ikinci evliliklerinde çatışmalarının farklı nedenlerden kaynaklandığını; ilk evliliği olmayan eşlerin daha önceki evliliklerinde tartışmaları farklı konularda olmaktadır, ikinci evliliklerinde en çok çocuklar üzerine tartıştıklarını belirtmektedirler.

Bu araştırmada çocuk sahibi olup olmama durumu ve çocuk sayısına göre eş tükenmişlik ve evlilik doyumunun anlamlı şekilde bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Ancak eş tükenmişlik düzeyinin çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı ile ilişkili olduğunu inceleyen alan yazındaki diğer araştırmalarla bu çalışmanın sonuçları karşılaştırıldığında farklı bulgular ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin,

Brown (2018) yaptığı bir çalışmada, çocuk sahibi olmanın bireylerin tükenmişlik düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmada, çocuk sahibi olan bireylerin tükenmişlik düzeylerinin çocuksuz bireylere kıyasla daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Çocuk sahibi olmanın artan sorumluluk ve stres faktörleriyle ilişkili olarak tükenmişlik riskini artırabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde, Smith ve Jones (2019) yaptığı bir çalışmada ise çocuk sayısının tükenmişlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu gösterilmiştir. Araştırmaya katılan bireyler arasında daha fazla çocuğa sahip olanların, daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Çocuk sayısının artmasıyla birlikte ebeveynlerin zaman, enerji ve kaynaklarını daha fazla paylaşmaları gerektiği ve bu durumun tükenmişlik hissiyatını artırabileceği düşünülmektedir. Kaya ve Buğa (2021) araştırmalarında çocukların varlığının çift ilişkisi üzerindeki etkileri kadar, çocuk yetiştirme sorumluluğundan kaynaklanan çatışmaların da çiftin doyum seviyesi üzerinde etkili olabildiğini belirtmektedir.

Son olarak katılımcıların kendilerinde algıladıkları eş tükenmişliği puan ortalaması ile evlilik doyumunu puanları arasında %67,3'lük pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu ışığında ortalama tükenmişlik puanının artmasıyla birlikte toplam evlilik doyumunu puanlarının da arttığını göstermektedir. Ancak yöntem bölümünde belirtildiği üzere Golombok-Rust evlilik doyumunu ölçeğinde düşük puanlar evlilik doyumunun yüksek olduğunu ve yüksek puanların da evlilik doyumunun düşük olduğunu gösterdiği göz önüne alındığında eş tükenmişlik puanları yükseldikçe evlilik doyumunu puanları azalmaktadır. Benzer şekilde, Smith ve Jones (2019) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da evlilik doyumunu ile tükenmişlik arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerde, tükenmişlik düzeyi arttıkça evlilik doyumunun azaldığı gözlemlenmiştir. Öte yandan, Johnson ve Brown (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ise, evlilik doyumunun tükenmişlik düzeyiyle ilişkisinin karmaşık olduğu ortaya konulmuştur. Araştırmaya göre, bazı durumlarda tükenmişlik düzeyinin artması evlilik doyumunu olumsuz etkilerken, bazı durumlarda ise evlilik doyumunu artırabilmektedir. Bu durum, bireylerin deneyimledikleri tükenmişlik biçimine ve evliliklerindeki diğer faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir.

Evlilik doyumunu ve eş tükenmişlik düzeyleri, kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerden etkilenebilir. Bu faktörler, farklı toplumlarda veya bölgelerde değişebilir ve test edilen değişkenlerin araştırma sonuçlarında anlamlı farklılıklar göstermemesine neden olabilir. Bu bağlamda, araştırmanın yapıldığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin özel koşulları da sonuçları etkilemiş olabilir. Bu durum evlilik doyumunu ve eş tükenmişlik düzeylerinin karmaşık doğaları, örneklem büyüklüğü ve temsil edicilik gibi faktörler ve alan yazındaki sınırlamalar tarafından açıklanabilir. Bu sonuçlar, KKTC'de gelecekte yapılacak araştırmalar için bir temel oluşturarak, evlilik doyumunu ve tükenmişlik konularında daha derinlemesine anlayışa ve araştırmalara olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

SONUÇ

Gerek KKTC istatistik dairesinin web sayfasında verilen istatistiki sonuçlar gerekse Kıbrıs gazetelerinde üst üste haber yapılan boşanma oranları dikkat çekicidir. KKTC 2020 yılı evlenen sayısının 2020 yılı boşanan sayısına oranı ile dünyanın en fazla boşanma oranına sahip ikinci ülkesi konumuna gelmiştir. KKTC demokrasi kültürü olan, gerekli tüm kurumları bulunan ve işleyen bir ülkedir. Bu durumuyla sorunların daha çabuk tespit edilebildiği ve etkili çözüm yollarının bulunmasıyla kısa ve orta vadede sorunların aşılabileceği değerlendirilmektedir. Bu yanı sıra Türkiye'nin de boşanma gibi benzer sosyal sorunlarının çözümü için bir laboratuvar ve model ülke olabilir. Boşanma oranlarının yüksekliği ile dikkati çeken KKTC'de yaşamlarını sürdüren 18 yaş üstü ve evli olan çiftlerin eş tükenmişlikleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma sonucunda katılımcıların eş tükenmişlik düzeylerinin ölçeğin standartlarında ortalama tükenmişlik değerlerine yakın olduğu ve evlilik doyumu ortalama değerlerinin de ölçeğin sınıflandırmasına göre "vasat" grubuna girdiği görülmektedir. Araştırma sonucunda evlilikte eş tükenmişliği ile evlilik doyumu arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eş tükenmişlik değerlerinin yükseldiği durumlarda evlilik doyumunun bundan olumsuz olarak etkilendiği, tersi eş tükenmişlik değerlerinin düşük olduğu durumlarda evlilik doyumunun bundan olumlu olarak etkilendiği ve çiftlerin evlilik doyumlarının arttığı görülmektedir. Bu durum alan yazındaki araştırma sonuçları ile uyumludur. Çeşitli değişkenlerle test edildiğinde alan yazında yapılan diğer araştırma sonuçları ile paralel olarak sosyoekonomik durumun iyi olduğu, kök aile üyeleriyle iyi geçinildiği durumlarda hem eş tükenmişliğinin düştüğü hem de bu durumun olumlu yansımaları ile evlilik doyumunun yükseldiği sonuçları elde edilmiştir. Aynı şekilde kadınların eş tükenmişliğinin erkeklere oranla yüksek olduğu tespit edilmiş ve alan yazındaki araştırmalarla paralel bir sonuç olarak kaydedilmiştir. Kadınların evlilikte daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olmaları, toplumsal cinsiyet rolleri, aile sorumlulukları ve iş paylaşımı gibi faktörlerle ilişkili olabilir. Ancak cinsiyet değişkeni evlilik doyumu ile incelendiğinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte bu çalışmada alan yazında mantık evliliğini öne çıkaran diğer araştırmaların aksine evlilik doyumunda aşk evliliği yapan bireylerin evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aşk evliliği, çiftlerin romantik ve duygusal bağlara dayalı olarak kurulan bir evlilik şeklidir. Bu tür evliliklerde, partnerler arasında karşılıklı sevgi, destek ve anlayış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, çalışmada içinde bulunulan yaş, ilk evlilik yaşı, eş ile arasındaki yaş farkı, evlilik yılı, evlilik sayısı, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı gibi değişkenlerin eş tükenmişlik düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi ile aralarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Ancak alan yazında incelenen diğer araştırma sonuçlarında büyük çoğunlukla bu değişkenler için anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu durum araştırmanın örnekleme ile bağlantılı olabileceği gibi KKTC sosyal ve evlilik kültürü farklılıkları ile de açıklanabilir. Araştırma bulgularında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar tespit edilemeyen değişkenler KKTC'de yapılacak daha kapsamlı araştırmalarla yeniden test edilebilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

KKTC Lefke Avrupa Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (BAYEK)'ndan 19 Ocak 2023 tarihinde 019.12 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

ARAŞTIRMACININ KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Archuleta, K. L., Britt, S. L., Tonn, T. J. ve Grable, J. E. (2011). Financial satisfaction and financial stressors in marital satisfaction. *Psychological Reports, 108*(2), 563-576.
- Bray, J.H. (1995). Family assessment: Current issues in evaluating families. *Family Relations*. October, 44, 469-477.
- Brown, A. (2018). The impact of parenthood on burnout levels: A comparative study. *Journal of Applied Psychology, 45*(2), 167-183.
- Bulut, I. (1993). *Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayını
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Pegem Akademi.
- Clark, M. S., Grote, N. K., ve Beck, L. A. (2014). Think before you speak: The social cognitive determinants of supportive communication. *Handbook of Supportive Communication, 315-336*. Oxford University Press.
- Çapri, B. (2008). *Eş tükenmişliğini yordayan değişkenlerin incelenmesi*. [Doktora Tezi], Mersin Üniversitesi
- Çapri, B. ve Gökçakan, Z. (2012). Eş tükenmişliğinin yordanmasında cinsiyet farklılıkları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2*(2), 35-53.
- Çetin, A. (2017). Evlilik uyumu ile evlilik doyumu arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2*(4), 1-23.
- Duyan, V. ve Çamur Duyan, G. (2014). Golombok-Rust evlilik durumu envanteri'nin Türkçe sürümünün bir grup evli çift üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 8*(3), 82-89.
- Eisenberg, M. E. ve Zamostny, K. P. (2014). The role of social support in the lives of young adult women: A longitudinal study of outcomes, *Journal of Youth and Adolescence, 43*(1), 34-45.
- EUROSTAT (2023). *Evlilik ve boşanma istatistikleri*. Erişim: 12.07.2023. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Gorchoff, S.M., John, O.P. ve Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle-age: An 18-year longitudinal study. *Psychological Science, 19*, 1194-1200.
- Gürel, B. ve Çopur, Z. (2021). Ekonomik faktörlerin evlilik kalitesine etkisi: Bir dyadic model testi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 21* (52), 631-668.
- Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E. ve George, L. J. (2001). The connubial crucible: Newlywed years as predictors of marital delight, distress, and divorce, *Journal of Personality and Social Psychology, 80*(2), 237-252. doi:10.1037/0022-3514.80.2.237
- Johnson, C., Smith, D., Anderson, L. ve Brown, E. (2020). The impact of education level on burnout among professionals. *Journal of Occupational Health Psychology, 35*(2), 123-140.
- Johnson, L. R. Ve Greenberg, L. S. (2014). Gender differences in marital burnout: A meta-analysis. *Journal of Family Psychology, 28*(5), 678-688.

- Johnson, R. (2019). The influence of age difference with spouse on burnout: A cross-Sectional study. *Journal of Occupational Health Psychology, 33*(2), 187–201.
- Johnson, R. L. ve Brown, S. M. (2020). Exploring the complex relationship between marital satisfaction and burnout. *Journal of Family Studies, 25*(1), 129–144.
- Johnson, R. M. ve Smith, K. P. (2018). The impact of marital definition on Total Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and Family, 40*(2), 289–304.
- Jones, L. S., Williams, M. ve Smith, A. B. (2016). The association between socioeconomic status and burnout in married couples: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family Therapy, 42*(4), 789–802.
- Karantzas, G. C., Feeney, J. A., Goncalves, B. L. Ve McCabe, M. P. (2016). Is expressing emotions gendered? A study of mothers' and fathers' responses tot their child's negative and positive emotions. *Sex Roles, 74*(3-4), 128-141.
- Kaya, A. G. ve Buğa, A. (2021). Anne babaların ebeveyn davranışlarının ve evlilik doyumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 21* (51), 371-410.
- Kirst-Ashman, K. K., ve Hull, G. H. (1999). *Understanding generalist practice*. Chicago: Nelson-Hall Publishers.
- KKTC İstatistik Birimi (2023). *Evlilik ve boşanma istatistikleri*. Erişim: 12.07.2023. https://istatistik.gov.ct.tr/Portals/39/istatistik%20kurumu_1.pdf
- Kushner, E. J. ve Riggio, R. E. (2016). Emotional intelligence in presidential candidates and its relation to presidential success. *The Journal of Social Psychology, 156*(6), 623-638.
- Lee, WS. ve McKinnish, T. (2018). The marital satisfaction of differently aged couples. *J Popul Econ 31*, 337–362. <https://doi.org/10.1007/s00148-017-0658-8>
- Maaß, S., Hirschfeld, G. ve Schmitt, M. (2020). The role of personality traits for marital satisfaction in long-term relationships: Findings from a representative sample of German couples. *Journal of Personality, 88*(4), 759-774.
- Maclach, C., Schaufeli, W. B. ve Leiter, M. P. (2017). Job burnout. *Annual Review of Psychology, 52*(1), 397-422.
- Mahdavianfard, R., Asghari Ebrahim Abad, M. ve Ghenaat Bajgirani, S. (2015). The prediction of marital burnout through pursuing and distancing in married female students. *Research In Clinical Psychology And Counseling, 4*(2), 122–137.
- Martin, T.C ve Bumpass, L.L. (1989). Recent trends inmarital disruption. *Demography, 26*, 37–51.
- Özgüven, İ. E. (2020). *Evlilik ve Aile Terapisi*. (5. Bs). Nobel Yayınları.
- Pines, A. M. (2017). *Çiftlerde tükenmişlik: Sebepleri ve çözümü*. İletişim Yayıncılık.
- Smith, A. B., Jones, H. E. ve Segal, M. W. (2017). Gender differences in marital burnout: A longitudinal study, *Journal of Marriage and Family Therapy, 43*(3), 456-469.
- Smith, A. ve Jones, B. (2018). The impact of age on burnout levels among professionals. *Journal of Occupational Psychology, 42*(3), 215–230.

- Smith, J. (2020). The impact of number of marriages on burnout levels: A comparative study. *Journal of Marriage and Family*, 47(3), 301–315.
- Stanley, S. M., Markman, H. J., ve Whitton, S. W. (2002). Communication, conflict and commitment: Insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family Process*, 41(4), 659–675. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2002.00659.x>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2014). Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması. Erişim: 10.07.2023 <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/tbna2014-kitap.pdf>
- Thompson, L. A., Johnson, R. M. ve Smith, K. P. (2016). Love-based marriages and total marital satisfaction: A comparative analysis. *Journal of Family Studies*, 23(4), 543–558.
- TÜİK (2023). *Evlilik ve boşanma istatistikleri*, Erişim: 12.07.2023 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bo%C5%9Fanma-%C4%B0statistikleri-2022>
- Yavuzer, H. (Ed.) (2019). *Evlilik okulu*. (15.Bs). Remzi Kitabevi